

Az amerikai–iráni konfliktus új szakasza: az eszkalációs dominancia és Hormuz kérdése

Vezetői összefoglaló. Az elmúlt napok amerikai–iráni incidensei nyomán a konfliktus új szakaszba lépett. A felek közötti vita középpontjában már nem elsősorban az iráni nukleáris program vagy a június 17-i Egyetértési Memorandum (MoU) végrehajtása áll, hanem a Hormuzi-szoros feletti tényleges ellenőrzés, valamint az, hogy ki képes nagyobb politikai, gazdasági és katonai nyomást gyakorolni ellenfelére anélkül, hogy teljes körű regionális háborút idézne elő. [Korábbi Snapshotunk](#) legfontosabb megállapítása az volt, hogy a június 27–28-i amerikai–iráni fegyveres incidens ellenére az MoU nem omlott össze, ugyanakkor rendkívül sérülékeny politikai keretnek bizonyult, amelynek jövője alapvetően a Hormuzi-szoros kérdésének rendezésétől függ. Ennek nyomán az elmúlt napokban előtérbe került az eszkalációs dominanciáért folytatott verseny – azaz: ki irányít?

Az eszkalációs dominancia. Washington és Teherán jelenleg elsősorban azt próbálja demonstrálni, hogy melyik fél képes nagyobb költségek róni ellenfelére, miközben továbbra is elkerüli a teljes körű háborút. A konfliktus egyre inkább a „kontrollált eszkaláció” logikája szerint működik: egyik fél sem kívánja átlépni azt a küszöböt, amely regionális háborúhoz vezetne, ugyanakkor egyikük sem engedheti meg magának a gyengeség látszatát sem. Ebben a „menedzselt konfrontációban” a katonai lépések elsődleges célja a tárgyalási pozíció javítása.

A konfliktus jelenlegi fókusza: Hormuz. Washington továbbra is a nemzetközi hajózás szabadságának fenntartását és az amerikai haditengerészet szerepének megőrzését tekinti elsődlegesnek. Teherán ezzel szemben saját szuverenitási és biztonsági jogaira hivatkozva olyan rendszert kíván kialakítani, amelyben meghatározó befolyást gyakorolhat a szoros forgalmára és biztonsági szabályaira. A nukleáris kérdés ezért egyre inkább másodlagossá válik, mivel a memorandum hosszú távú működése valójában attól függ, sikerül-e megállapodást elérni a Hormuzi-szoros jövőbeli biztonság, működési rendjéről.

Az amerikai stratégia új eleme. Az elmúlt hetekhez képest újdonságot jelent, hogy az Egyesült Államok egyre inkább Irán hosszú távú gazdasági sérülékenységét igyekszik demonstrálni. Az amerikai csapások már nem kizárólag katonai objektumokra irányulnak, hanem egyre nagyobb hangsúlyt kapnak a kommunikációs, logisztikai és közlekedési infrastruktúrát érintő műveletek is. Ezek célja annak demonstrálása, hogy Washington képes további jelentős és tartós strukturális károkat okozni az iráni gazdaság működésében anélkül, hogy szárazföldi háborút kellene indítania. Ez egyszerre növeli az amerikai alkupozíciót és az iráni eszkalációs nyomást.

Az iráni belpolitikai dimenzió. Hamenei temetését követően az új politikai vezetésnek és a Forradalmi Gárdának különösen fontos belpolitikai érdeke fűződik ahhoz, hogy ne mutasson gyengeséget az Egyesült Államokkal szemben. Ez magyarázza a kemény retorikát és a Hormuz kérdésében képviselt maximalista álláspontot. A belpolitikai legitimációs kényszer legalább akkora szerepet játszik a jelenlegi iráni politikában, mint a katonai vagy stratégiai racionalitás.

Trump tárgyalási stratégiája. A tárgyalási folyamat tekintetében bizonyos mértékig párhuzamot vonhatunk Donald Trump jelenlegi Irán-politikája és korábbi Oroszország-politikája között. Washington továbbra is jelentős gazdasági előnyöket és potenciális normalizációt helyez kilátásba, ugyanakkor katonai és gazdasági nyomásgyakorlással próbálja gyors megállapodásra kényszeríteni Teheránt. A jelenlegi katonai nyomás jelentős része valójában tárgyalási eszköz, amelynek célja az iráni engedmények kikényszerítése, nem pedig egy újabb háború kirobbantása.

Értékelésünk. Az amerikai–iráni konfliktus új szakaszba lépett. A konfliktus középpontjába az eszkalációs dominancia, a tengeri ellenőrzés és a regionális erőegyensúly kérdése került, miközben a nukleáris kérdés fokozatosan háttérbe szorul. A felek továbbra sem érdekeltek egy teljes körű háborúban, ugyanakkor mindketten úgy ítélik meg, hogy alkupozíciójukat csak további katonai nyomásgyakorlással javíthatják. Ez rendkívül instabil egyensúlyt hozott létre, amelyben a tárgyalások és a korlátozott katonai eszkaláció párhuzamosan zajlanak. A jelenlegi helyzet már nem a konfliktus lezárását célozza, hanem egy elhúzódó, ismétlődő válságkezelési időszak kezdete, amelyben az MoU inkább minimális de-eszkalációs keretként működik, mintsem a tartós politikai rendezés alapjaként szolgál.

2026. július 15.